

PITANJA I ODGOVORI

UVOD

Prethodni pregledi za radna mjesta s posebnim uvjetima rada provode se na trošak Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (u daljem tekstu: Zavod). Poslodavci su upućeni u proceduru kao i ugovorni specijalisti medicine rada što se dnevno potvrđuje u praksi. Iza obavljenih prethodnih pregleda slijede razdoblja rada na poslovima koji zahtijevaju određene psihofizičke sposobnosti, zatim ovisno o vrsti posla i izloženosti nepovoljnim čimbenicima na radnom mjestu ili štetnostima slijede periodični pregledi, sukladno važećim propisima.

Periodični pregledi zorno pokazuju kakva je kompatibilnost radnog mjesta i radnika, je li kvalitetno procijenjena prikladnost i ispunjavanje uvjeta svakog pojedinog radnika za određeno mjesto, kakva je prognoza radnih mogućnosti, očekivanja u smislu dalje stabilnosti kako tjelesnog tako i duševnog zdravlja. Važno je pratiti prilagođenost radnika na poslovne procese, način na koji izvršava poslove, „lakoću“ rada ili prenapregnutost u doživljaju radnih zadataka, moguća odstupanja ili pojavu bolesti, kao i ukupnu atmosferu radnog okruženja i zadovoljstvo koje donosi obavljeni rad i radna okolina.

Poštovanje propisa i dosljedna primjena svih potrebnih mjera uvijek donose pozitivne isho-

de. Zato je spoznaja da poslodavci poduzimaju sve mjere za osiguranje rada na siguran način, podizanje svjesnosti svakog pojedinog radnika, trajna edukacija kao i nadzor i dnevno praćenje poštovanja propisa o sigurnom radu od iznimne važnosti.

Novi obrasci prijave ozljede na radu, koji su u primjeni od 1. siječnja 2013. god., vrlo detaljno evidentiraju sve elemente vezane uz ozljedu na radu, okolnosti nastanka ozljede, osposobljenost radnika za siguran rad, jesu li primijenjena osnovna i/ili posebna pravila zaštite na radu, broj zaposlenih kod poslodavca, podatke o mjestu rada i radnom okolišu, vrijeme nastanka ozljede - redovno radno vrijeme ili produljeni, odnosno prekovremeni rad, ozlijeđeni dio tijela, vrstu i težinu ozljede i niz drugih podataka šifriranih u skladu s ESAW klasifikacijom. Intencija ovako detaljiziranih obrazaca nije samo usklađenje s Europskom unijom, nego i spoznaja o svim detaljima koji mogu utjecati i biti bitni pri nastanku nesretnog događaja koji dovode do ozljede radnika na radu. Cjelovit i jasan uvid u sve okolnosti nesretnog događaja omogućuju prepoznavanje „slabih“ točaka u lancu zaštite na radu i nalažu izgradnju dodatnih mjera kako bi se otklonili takvi ili slični incidenti u budućnosti.

Timski rad radnika zaduženih za zaštitu i sigurnost na radu, uz podizanje svijesti i aktivno

djelovanje samog radnika za povećanje sigurnosti rada, neupitno će dati dobre rezultate. Iako nema apsolutne zaštite od mogućeg štetnog događaja, ipak većina nesreća se može izbjeći. Odgovornost i smisleno organizirana svaka mjera zaštite radnika na radnom mjestu, ne prepuštajući ništa slučaju ni očekivanoj vjerojatnosti da se nešto neće dogoditi, jamac su dobrih ishoda i sigurnih poslovnih procesa, očuvanja zdravog radnika na zdravom radnom mjestu.

1. Zdravstvena ustanova zapošljava putem ugovora o radu na određeno vrijeme liječnike „stažiste“ kako bi odradili obvezan staž koji traje godinu dana. Trebaju li oni obaviti prethodne liječničke preglede te može li se za njih tražiti povrat sredstava plaćenih na ime troškova tih pregleda?

Odgovor:

Posebni uvjeti rada za djelatnike u zdravstvu obuhvaćeni su člankom 3., stavkom 1., točkom 19. i stavkom 3. i 4. Pravilnika o posebnim uvjetima rada (N.N., br. 5/84.). To su primjerice poslovi koji zahtijevaju teško fizičko naprezanje, poslovi kod kojih postoji izloženost ionizirajućem zračenju, poslovi na kojima postoji izloženost kiselinama i lužinama, biološkim agensima i sl.

Sukladno članku 6. Pravilnika o posebnim uvjetima rada poslodavac je dužan svojim općim aktom utvrditi radna mjesta s posebnim uvjetima rada. Pregled za utvrđivanje zdravstvene sposobnosti za rad na navedenim poslovima obavlja se prije početka rada na tim poslovima u skladu sa člankom 3., stavkom 1. važećeg Pravilnika o poslovima na kojima radnik može raditi samo nakon prethodnog i redovnog utvrđivanja zdravstvene sposobnosti.

Preventivni pregledi za radna mjesta s posebnim uvjetima rada koji se provode na teret sredstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (nastavno: Zavod) obuhvaćeni su člankom 23., stavkom 2. i 3. Odluke o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja za slučaj oz-

ljede na radu i profesionalne bolesti s osnovama za sklapanje ugovora (N.N., br. 1/11., 6/11., 31/11., 78/11., 153/11., 38/12., 61/12., 118/12. i 147/12.).

Troškove navedenih prethodnih pregleda snosi poslodavac, s time da je Zavod obavezan vratiti poslodavcu predmetna sredstva u roku od 45 dana od primitka zahtjeva za povrat uz predložene odgovarajuće dokumentacije. Detaljne upute vezano uz povrat navedenih sredstava nalaze se na mrežnim stranicama Zavoda u dijelu pod naslovom „Zaštita zdravlja na radu“.

2. Osiguranik u radnom odnosu ozlijedio se na radu te su mu temeljem podnesene prijave o ozljedi na radu priznata prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Za vrijeme bolovanja zbog priznate ozljede na radu prekinut mu je radni odnos kod poslodavca. Kakva su mu prava vezano uz privremenu nesposobnost za rad?

Odgovor:

U slučajevima prestanka radnog odnosa za vrijeme trajanja bolovanja zbog priznate ozljede na radu, vezano uz pravo na naknadu plaće, primjenjuje se odredba članka 12. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja u slučaju ozljede na radu i profesionalne bolesti (N.N., br. 1/11., 153/11., 51/12., 126/12. i 147/12. - nastavno Pravilnik). Navedenom odredbom propisano je da osiguraniku kojemu je za vrijeme trajanja bolovanja zbog priznate ozljede na radu prestao radni odnos, odnosno obavljanje djelatnosti osobnim radom, pripada naknada plaće za navedeno bolovanje nakon prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom, sve dok ne bude radno sposoban, odnosno dok mu izvršnim rješenjem nadležnog tijela mirovinskog osiguranja nije odlučeno o pravu na invalidsku mirovinu, odnosno o pravu na profesionalnu rehabilitaciju.

Osnovica za naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad zbog priznate ozljede na radu, utvrđena sukladno članku 16., stavku 1. Pravilnika, primjenjuje se na obračun

naknade plaće za sve vrijeme trajanja neprekidnog bolovanja zbog istog uzroka bolovanja (priznate ozljede na radu ili profesionalne bolesti). Pod neprekidnim bolovanjem, sukladno članku 90., stavku 2. važećeg Pravilnika o pravima uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, smatra se neprekidno bolovanje zbog istog uzroka bolovanja, bez ijednog radnog dana prekida, odnosno s prekidom jednog ili najviše 30 kalendarskih dana kad je do ponovnog bolovanja došlo zbog iste bolesti, ozljede ili stanja prema šifri međunarodne klasifikacije bolesti (nastavno bolovanje).

3. Pravilnikom o načinu utvrđivanja opće i posebne sposobnosti čuvara i zaštitara u privatnoj zaštiti propisano je da se zdravstvena sposobnost zaštitara u privatnoj zaštiti utvrđuje na temelju zdravstvene dokumentacije i liječničkih pregleda koji osim pregleda specijaliste medicinske rada uključuju i preglede oftalmologa, otorinolaringologa, neurologa i psihijatra. Na koji način se obavljaju ovi pregledi?

Odgovor:

Navedeni preventivni pregledi obuhvaćeni su člankom 23., stavkom 2., točkom 49. i 50. (MR049 - čuvari, MR050 - zaštitari) važeće Odluke o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti s osnovama za sklapanje ugovora.

Nakon obavljenog pregleda, nadležni doktor specijalist medicine rada je, sukladno odredbi članka 7., stavka 2. predmetne Odluke, ovlašten zbog provođenja određenih specijalističkih pregleda, odnosno dijagnostičkih postupaka na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti izdati uputnicu u skladu s odredbama Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Stoga se takvi pregledi mogu obaviti na teret obveznog zdravstvenog osiguranja u ugovornim zdravstvenim ustanovama.

4. Tvrtka se razdvojila na dva pravna subjekta. Novi pravni subjekt (koji je izdvojen iz ma-

tične tvrtke) zapošljava djelatnike koji podliježu liječničkom pregledu vida vezano uz rad na radnim mjestima s računalom, a sukladno Pravilniku o sigurnosti i zaštiti zdravlja pri radu s računalom. S obzirom da je prelazak zaposlenika pravno riješen „iz dana u dan“ (do kraja mjeseca su zaposlenici matične tvrtke, a od početka sljedećeg mjeseca postaju zaposlenici nove tvrtke, bez prekida u radnom odnosu), prethodni pregled vida nije moguće obaviti prije zapošljavanja te će oni biti naknadno obavljani. Postoji li mogućnost refundacije takvih pregleda?

Odgovor:

Sukladno članku 36., stavku 1. važećeg Zakona o zaštiti na radu, poslodavac je dužan radnika koji obavlja poslove s posebnim uvjetima rada ponovno uputiti na pregled nakon proteka utvrđenog propisom zaštite na radu.

Novi poslodavac koji zapošljava radnika na istim poslovima s posebnim uvjetima rada na kojima je radnik do tada radio dužan je postupiti sukladno odredbi navedenog članka, u skladu s propisanim rokovima, do datuma naznačenog u uvjerenju o zdravstvenoj sposobnosti radnika (obrazac RA - 2) do kada je najkasnije potrebno ponoviti provjeru zdravstvene sposobnosti.

Temeljem članka 34., stavka 2. važećeg Zakona o zaštiti na radu, poslodavac ne smije rasporediti radnika na poslove s posebnim uvjetima rada ako na propisani način nije utvrđeno da radnik ispunjava potrebne uvjete, u svezi s odgovarajućom primjenom članka 73., alineje 2. Zakona o zaštiti na radu. Nepoštovanje navedenih odredbi predstavlja prekršaj iz članka 108., stavka 1., točka 20. i stavka 2. istog Zakona.

Budući da se radi o razdvajanju tvrtke na dva pravna subjekta, primjenom odredbe članka 7., stavka 3. važećeg Pravilnika o izradi procjene opasnosti, u navedenom slučaju radi se o izvanrednim pregledima radnika, troškove kojih snosi poslodavac s obzirom na protek rokova iz članka 13. Pravilnika o sigurnosti i zaštiti zdravlja pri radu s računalom (N.N., br. 69/05.).

5. Poslodavac je prijavio ozljedu sa smrtnom posljedicom radnika na radu na gradilištu u Poljskoj. Kao uzrok ozljede u prijavi o ozljedi na radu poslodavac navodi „izvođenje radne operacije na način protivan pravilima zaštite na radu“ (brojčane oznake 855 prema članku 21. Pravilnika o evidenciji, ispravama, izvještajima i knjizi nadzora iz područja zaštite na radu). U svojem očitovanju poslodavac navodi da je poginuli radnik radio na poslovima usitnjavanja otpada uz pomoć plinske rezačice, a nakon čega je trebao pozvati viličara zbog odvoza odreznog otpada. Radnik to nije učinio, nego je bez upotrebe viličara pristupio rezanju otpada što je bilo u suprotnosti s uputom poslodavca. U poljskom zapisniku o inspekcijskom nadzoru utvrđeni su propusti na strani poslodavca te se navodi da je poslovođa imao mogućnosti predvidjeti da stradali radnik i njegov radni kolega ne izvršavaju radove u skladu s danim uputama, s obzirom da su se navedeni radovi izvršavali nekoliko dana prije nesreće. Osim neadekvatnog nadzora poslovođe, istaknut je i propust poginulog radnika u smislu zanemarivanja opasnosti i stečenih znanja. S obzirom na navedeno, može li se predmetna ozljeda sa smrtnom posljedicom priznati za ozljedu na radu od Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje?

Odgovor:

U postupku utvrđivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja vezano uz navedenu smrtnu ozljedu osiguranika, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (nastavno: Zavod) prilikom donošenja odluke utvrđuje sve relevantne činjenice sukladno članku 8. Zakona o općem upravnom postupku (N.N., br. 47/09. – nastavno: ZUP). Dodatnim uzimanjem izjave radnog kolege poginulog osiguranika te njegovih nadređenih, odnosno provođenjem usmene rasprave sukladno članku 54., stavku 1. ZUP-a Zavod će utvrditi je li za uzrok navedene ozljede sa smrtnom posljedicom presudan propust poslodavca, odnosno njegovo postupanje suprotno članku 31., stavku 1., podstavku 1., članku 44., stavku 1. i 2. te članku 73., stavku 1., podstavku 5. i 6. važećeg Zakona o zaštiti na radu ili je do pred-

metne ozljede došlo zbog postupanja preminulog radnika protivno članku 77., stavku 1. i 2. istog Zakona.

Važećom odredbom članka 31. Zakona o zaštiti na radu propisano je da je poslodavac dužan radnike i njihove predstavnike obavijestiti te po potrebi dati pisane upute o svim opasnostima i štetnostima koje utječu ili bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika, a vezano uz obavljanje poslova, a osobito o opasnostima i štetnostima posla, odnosno radnog mjesta te zaštitnim i preventivnim mjerama i aktivnostima vezanim uz djelatnost i svaki pojedini radni proces i posao.

Sukladno članku 44., stavku 1. i 2. istog Zakona poslodavac je dužan provesti potrebne mjere za zaštitu zdravlja i sigurnost radnika, uključujući planiranje, pripremu i provedbu radnog procesa, uvažavajući najvišu moguću razinu zaštite radnika i okoliša i uključujući zaštitu od profesionalnih opasnosti, osiguravajući potrebnu zaštitu i tehnološke uvjete, a tamo gdje je potrebno, dužan je izraditi odgovarajuće upute na hrvatskom jeziku. Poslodavac treba skrbiti da su radni procesi tako pripremljeni i organizirani te da se provode na način da se njima ne utječe štetno na sigurnost i zdravlje radnika.

Osnovom članka 73., stavka 1., podstavka 5. i 6. navedenog Zakona, ako poslodavac sam ne provodi mjere zaštite na radu, dužan je svojim ovlaštenicima dati ovlaštenja za poduzimanje mjera u sklopu njegovog djelokruga kojima se osigurava provedba Zakona o zaštiti na radu i drugih propisa iz zaštite na radu, a naročito za to da zaposlenici rade sukladno odredbama navedenog Zakona i propisa donesenih na temelju njega, uputa poslodavaca, odnosno proizvođača strojeva i uređaja, osobnih zaštitnih sredstava i radnih tvari te da nose propisana zaštitna sredstava, a ako rade protivno navedenom, da im se zabrani rad.

S druge strane, radnik je temeljem članka 77., stavka 1. Zakona o zaštiti na radu dužan obavljati poslove s dužnom pozornošću te pri tome voditi računa o svojoj sigurnosti i zdravlju, kao i sigurnosti i zdravlju drugih osoba na radu.

Smatra se da radnik radi s dužnom pozornošću kada poslove obavlja sukladno znanjima koja je stekao tijekom osposobljavanja za rad na siguran način te uputama poslodavca, odnosno njegovog ovlaštenika i to na način da, između ostalog, prije početka rada pregleda mjesto rada te o uočenim nedostacima izvijesti

poslodavca ili njegovog ovlaštenika, pravilno upotrebljava strojeve, aparate, alate, opasne stvari, transportnu opremu i druga sredstva rada te posao obavlja sukladno pravilima struke te propisanim uputama, sve u skladu s važećom odredbom članka 77., stavka 2. Zakona o zaštiti na radu.

*Veronika Laušin, dr. med.
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb*